

УДК 336.71(477):341.233.5:330.131.7

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

EVALUATION OF INDICATORS OF ATTRIBUTION OF FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

Бездітко Ю.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Херсонський національний технічний університет

Преображенський Д.І.

студент,
Херсонський національний технічний університет

Bezditko Yurii

Ph.D., Associate Professor,
Department of Finance, Banking and Insurance
Kherson National Technical University

Preobrazhenskiy D.

Student
of Department of Finance, Banking and Insurance
Kherson National Technical University

Одним з об'єктивних елементів інтеграційних процесів у світовій економіці є забезпечення вільного руху капіталів між країнами, в тому числі і проникнення іноземного капіталу у банківські системи країн-реципієнтів, що провокує проникнення у банківську систему країни негативних наслідків. Розрахунки, проведені в процесі дослідження, показують, що в сучасних умовах економіки України банки іноземних банківських груп виявилися більш фінансово стійкими і загалом справили позитивний вплив на стан банківської системи, на фінансові результати її діяльності та на бюджет України. Порівняння кількісних показників присутності іноземного капіталу в банківській системі України з рекомендованими показують, що загалом присутність іноземного капіталу у банківській системі України є надмірною і перевищує допустимі норми. Водночас окремо взяті за національною приналежністю банки чи групи банків не мали суттєвого негативного впливу на банківську систему України.

Ключові слова: банківська система, банки з іноземним капіталом, ризики присутності іноземного капіталу, кількісні показники присутності іноземного капіталу, індекс Херфіндаля-Хіршмана.

Одним из объективных элементов интеграционных процессов в мировой экономике является обеспечение свободного движения капиталов между странами, в том числе и проникновение иностранного капитала в банковские системы стран-реципиентов, что провоцирует проникновение в банковскую систему страны негативных последствий. Расчеты, проведенные в процессе исследования, показывают, что в современных условиях экономики Украины банки иностранных банковских групп оказались более финансово устойчивыми и в целом оказали позитивное влияние на состояние банковской системы, на финансовые результаты ее деятельности и на бюджет Украины. Сравнение количественных показателей присутствия иностранного капитала в банковской системе Украины с рекомендованными показывают, что в целом присутствие иностранного капитала в банковской системе Украины является чрезмерной и превышает допустимые нормы. В то же время отдельно взятые по национальной принадлежности банки или группы банков не имели существенного негативного влияния на банковскую систему Украины.

Ключевые слова: банковская система, банки с иностранным капиталом, риски присутствия иностранного капитала, количественные показатели присутствия иностранного капитала, индекс Херфіндаля-Хіршмана.

The world experience shows that the state cannot create meaningful efficient economy without adapting it to the world economic system. One of the objective elements of integration processes in the global economy is the provision of capital flow between countries, including the penetration of foreign capital into the banking systems of

the recipient countries. However, large-scale expansion of foreign capital, along with positive factors, provokes the penetration of negative ones into the banking system of the country that threaten the functioning of the banking system of the host country. In this regard, the study of negative consequences and primarily quantitative indicators of these effects, arising as a result of the penetration of foreign capital into the banking system of Ukraine, is a topical issue. The conducted research showed that foreign capital in the banking system of Ukraine has certain risks that, under certain conditions, may negatively affect the activity of the banking system of Ukraine, in particular, the independence of the banking system and primarily the possibility of the National Bank of Ukraine to implement national interests in the process of monetary policy formulation and implementation and to ensure conditions for fair competition in the banking sector of the economy. The calculations performed in the course of the study made it possible to state that in the current conditions of the economy of Ukraine and its banking system, banks of foreign banking groups, in contrast to banks with national capital, except for state-owned banks, were more financially stable and, in general, made a positive impact on the state of the banking system, on the financial results of its activity and on the budget of Ukraine. Banks with Russian capital, which showed negative results of their activities, were exceptions. Comparison of quantitative indicators of the presence of foreign capital in the banking system of Ukraine with the recommended ones shows that, in general, the presence of foreign capital in the banking system of Ukraine is excessive and exceeds the permissible standards. At the same time, particular national banks or groups of banks have not had a significant negative impact on the banking system of Ukraine.

Key words: banking system, banks with foreign capital, risks of the presence of foreign capital, quantitative indicators of the presence of foreign capital, index Herfindahl-Hirschman.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки є об'єктивним процесом, який базується на економічних законах, дію яких неможливо зупинити і який неминуче приведе до поступового знищення кордонів між державами та їхніми економіками. Україна є одним із суб'єктів цього процесу, про що свідчить входження України у травні 2008 р. до Світової організації торгівлі, підписання у червні 2014 року Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і подальша адаптація України в економічні структури ЄС. У цьому контексті проникнення іноземного капіталу в національні економіки теж є закономірним процесом, який відбувається в тому числі і шляхом адаптації нормативної бази та умов діяльності банківської системи України в європейські банківські структури. Відповідно її не можуть оминути інтеграційні процеси, в результаті яких у фінансово-економічну систему можуть бути «імпортовані» з відповідними наслідками як позитивні, так і негативні явища.

Відповідно до таких процесів адекватною повинна бути і фінансово-економічна політика країни, яка, з одного боку, повинна сприяти залученню в країну всього позитиву, який притаманний іноземному капіталу, та мінімізувати невідворотні втрати та негативні наслідки, притаманні цьому процесу. При цьому чим оперативнішою буде реакція, спрямована на мінімізацію негативних процесів, тим менш масштабними та болючішими будуть їхні наслідки. В цьому контексті надзвичайно важливою є оцінка кількісних та якісних показників ймовірних ризиків, під які підпадає банківська система України в результаті припливу іноземного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти присутності іноземного капіталу в банківській системі України досить детально розглянуті у низці наукових праць. Цим питанням приділяли увагу О. Владимир, В.М. Геєць, Р. Гриценко, В.В. Гіряк, О. Дзюблюк,

І.Б. Івасів, Р.В. Корнилюк, В.М. Кочетков, О.К. Прімерова, Т.С. Смовженко та інші. Однак питання обґрунтування теоретичних засад присутності іноземного капіталу у банківській системі України мало досліджені у вітчизняній науковій літературі.

Постановка завдання. Метою цього наукового дослідження є поглиблення теоретичних і практичних напрацювань щодо мінімізації негативного впливу від присутності іноземного капіталу у банківській системі України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Проведемо оцінку впливу та розрахуємо можливі ризики присутності іноземного капіталу у банківській системі України. Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» до банків з іноземним капіталом належать банки, у яких частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10% [11]. Дані таблиці 1 показують, що за період із 2015 по 2018 рік кількість банків з іноземним капіталом в Україні зменшилася із 41 одиниці у 2015 році до 37 одиниць на кінець 2018 року, тобто зменшення становило 4 одиниці, або 9,8%. При цьому питома вага банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків України зросла із 35,0% у 2015 році до 48,1% у 2018 році.

Показники динаміки кількості діючих банків, банків з іноземним капіталом та банків зі 100% іноземним капіталом в Україні наведені на рис. 1.

Зростання питомої ваги банків з іноземним капіталом за зменшення їх кількості стало наслідком зменшення загальної кількості діючих банків в Україні: якщо кількість банків з іноземним капіталом зменшилася на 9,8%, то загальна кількість банків в Україні зменшилася на 34,2%, що привело до збільшення питомої ваги банків з іноземним капіталом на 13,1 в.п.

Загалом період із 2014 по 2018 рік характеризувався стрімким зменшенням кількості

банків в Україні, що було пов'язано з анексією Російською федерацією Криму та початком воєнних дій на Донбасі, відповідним значним погіршенням політичної і соціально-економічної ситуації в Україні та виведенням з ринку економічно слабких банків із низьким рівнем капіталізації. За даними НБУ загальна кількість банків в Україні зменшилась із 180 банків на початок 2014 року до 77 банків на кінець 2018 року, тобто у 2,3 рази.

Оцінка приведених показників свідчить, що в умовах економічної та політичної нестабільності в Україні банки з іноземним капіталом, на відміну від банків з національним капіталом, виявилися більш стійкими до різного виду шоків, і насамперед до вимоги НБУ підвищити капіталізацію банків. Тобто загалом на фоні масового закриття банків із національним капіталом замість виведення капіталу з України в умовах кризи економіки банки з іноземним капіталом за рахунок материнських банків, нарощували капітал своїх

українських філій, підвищуючи їх капітал, ліквідність та фінансову стійкість. Як наслідок, темпи зменшення кількості банків з іноземним капіталом були значно нижчими порівняно з темпами зменшення кількості банків із національним капіталом. При цьому кількість банків із 100% іноземним капіталом за досліджуваний період навіть зросла, що не підтверджує тезу про те, що в умовах кризових явищ у країні-реципієнті можливий неконтрольований вплив капіталу з країни, оскільки акціонери банків з іноземним капіталом загалом інвестують у ті галузі і в тих країнах, де прибуток і безпека є вищими.

Проведемо оцінку структури власності банків із 100% іноземним капіталом у банківській системі України. Станом на 01.11.2018 року в Україні діяло 23 банки з іноземним капіталом з урахуванням двох банків із російським капіталом – АТ «ВТБ БАНК», який знаходиться у стані ліквідації, та АТ «БМ БАНК», який припинив свою діяльність в Україні, але частина активів

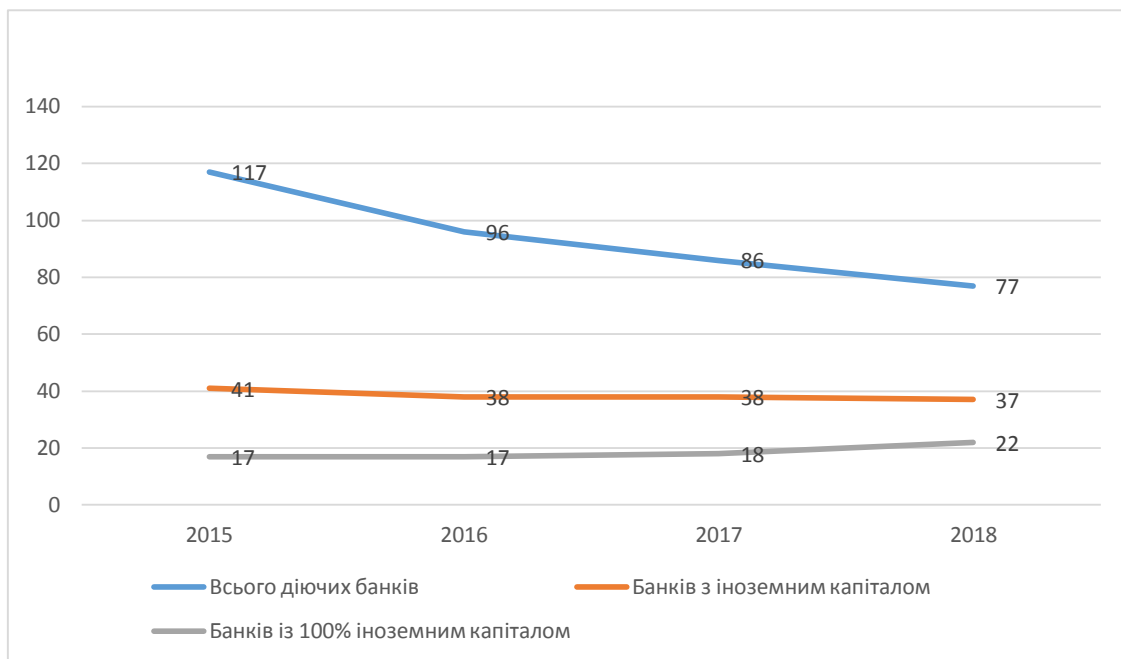

Рис. 1. Показники динаміки кількості діючих банків, банків з іноземним капіталом та банків зі 100% іноземним капіталом в Україні за 2015–2018 роки, одиниць

Таблиця 1

Динаміка кількості діючих банків з іноземним капіталом у банківській системі України за 2015–2018 роки

На кінець року	2015	2016	2017	2018
Кількість діючих банків	117	96	86	77
з них: з іноземним капіталом	41	38	38	37
у т. ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	22
Питома вага банків з іноземним капіталом, %	35,0	39,6	44,2	48,1
Питома вага банків зі 100% іноземним капіталом, %	14,5	17,7	20,9	28,6

Джерело: складно автором за даними джерела [12]

та пасивів цих банків поки що відображена на балансі НБУ. Приналежність банків зі 100% іноземним капіталом до країни походження капіталу та їх власники наведені у таблиці 2.

Аналіз таблиці 2 показує, що станом на 1 листопада 2018 року найбільша кількість банків з іноземним капіталом, а саме п'ять, належала Російській Федерації. Із 5 банків діючими залишилися 3 банки, з яких 1 банк належить приватній особі, громадянину Російської Федерації, а інші 2 банки належать державним структурам Російської Федерації.

По два банки належать німецькому, польському, французькому та турецькому капіталу, при цьому тільки у складі АТ «Прокредит Банк» 21,05% статутного капіталу належить Федера-

тивній Республіці Німеччині в особі федерального Уряду, у складі власників АТ «УкрСиббанк» 40% капіталу належить Європейському банку реконструкції та розвитку, всі інші банки належать приватному капіталу.

Слід зауважити, що капітал Європейського банку реконструкції та розвитку присутній ще у одному банку з іноземним капіталом, а саме 30% капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль». Ще у двох банках, а саме АТ «Альфа-Банк» та АТ «Укрсоцбанк» власниками є фізичні особи різних країн – Ізраїль, Російська Федерація, Італія, Ліхтенштейн. Ще по одному банку належать капіталу Австрії спільно з капіталом ЄБРР, Франції, Угорщині, США, Нідерландам, Італії, Греції, Швеції та Казахстану.

Таблиця 2

**Перелік банків із 100% іноземним капіталом в Україні,
країни походження капіталу та їх власники станом на 01.11.2018 року**

№ за порядком	Банк	Країна походження капіталу	Власники банку
1	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	Австрія, ЄБРР	30% – Європейський банк реконструкції та розвитку, 68,28% – Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ (Австрія)
2	АТ «Альфа-Банк»	Змішаний	Фізичні особи: Ізраїль, Російська федерація, Італія, Ліхтенштейн
3	АТ «УкрСиббанк»	Франція, ЄБРР	60% – Публічне акціонерне товариство «БНП Паріба» Фпанція, 40% – ЄБРР
4	АТ «Укрсоцбанк»	Змішаний	Фізичні особи: Ізраїль, РФ, Італія
5	АТ «Сбербанк»	Росія	100% – Публічне акціонерне товариство «Сбербанк Росії»
6	ПАТ «Промінвестбанк»		99,77% – Державна корпорація «Банк розвитку та зовнішньоекономічної діяльності (Внешнекономбанк)»
7	АТ «Банк Форвард»		100% – Фізична особа: Таріко Рустам Васильович
8	АТ «ВТБ БАНК»		У стані ліквідації
9	АТ «БМ БАНК»		Припинив свою діяльність
10	АТ «ОТП Банк»	Угорщина	100% ВАТ ОТП Банк
11	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	Франція	100% – АТ КРЕДІ АГРИКОЛЬ Ес
12	АТ «Сіті Банк»	США	100% – Сітігруп Інк США
13	АТ «Прокредит Банк»	Німеччина	89,32% – Прокредит Холдинг АГ, 21,05% – Федеративна Республіка Німеччина в особі федерального Уряду
14	ПАТ «Дойче Банк ДБУ»		100% – Дойче Банк Акцієнгезельшафт
15	ПАТ «Кредобанк»	Польща	100% – Польський акціонерний банк «Загальна ощадна каса»
16	АТ «Ідея Банк»		100% – ГЕТІН ХОЛДІНГ
17	ПАТ «ІНГ Банк Україна»	Нідерланди	ІНГ Груп Н.В.
18	АТ «Правекс Банк»	Італія	100% – Інтеза Санпаоло С.п.А.
19	АТ «Піреус Банк МКБ»	Греція	99,99% – ПІРЕУС БАНК С.А.
20	ПАТ «Кредит Європа Банк»	Туреччина	100% – Фізична особа: Озегін Гусну Мустафа
21	ПАТ «Кредитвест Банк»		По 16,67% шість фізичних осіб
22	ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк»	Швеція	100% – Скандінавіска Енскілда Банкен АБ
23	АТ «БТА Банк»	Казахстан	100% – Фізична особа: Ракішев Кенес

Джерело: складно автором за даними джерела [12]

Проведемо оцінку впливу банків різних країн на основні показники стану банківської системи України. У таблиці 3 та 4 приведені показники капіталу банків зі 100% іноземним капіталом у тисячах гривень та його питомої ваги.

Приведені в таблицях розрахунки показують, що загалом власний капітал банків із 100% іноземним капіталом становить 45,3% сукупного

капіталу банків України. Якщо порівнювати цей показник із рекомендаціями Голови Асоціації Українських Банків О.А. Сугоняко, який, на його думку, повинен становити не більше 30%, то він на 15,3 в.п. перевищує рекомендований рівень. За індикатором частки іноземного капіталу у статутному капіталі банків, визначених «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня

Таблиця 3

Показники капіталу банків зі 100% іноземним капіталом у структурі банківської системи України станом на 01.11.2018 року, тис. грн.

	Статутний капітал	Емісійні різниці	Інший капітал	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Усього власного капіталу
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	6153411	3030675	0	731433	808 458	286 472	11010449
АТ «Альфа-Банк»	12179756	739629	1	353769	13 824	-8 551 194	4735786
АТ «Сбербанк»	20765461	270558	0	805916	169 134	-16 666 280	5344788
ПАТ «Промінвестбанк»	50918085	5300	0	0	1330859	-46 826 461	5427783
АТ «ВТБ Банк»	38978776	28490	0	0	123151	-37 932 438	1197980
АТ «Банк Форвард»	1152940	3911	0	9003	0	-929 889	235965
АТ «БМ Банк»	3281397	0	0	0	0	-3 262 928	18469
Всього по групі банків з російським капіталом	115096660	308259	0	814919	1623144	-105617997	12224985
АТ «УкрСиббанк»	5069262	811229	0	132493	6572	199237	6218792
АТ «Укрсоцбанк»	16545990	1628083	6550482	2332221	478769	-23864582	3670963
АТ «ОТП Банк»	6186023	405075	0	611131	30896	-2193 303	5039822
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	1222929	0	0	1511817	-1 504	1385942	4119184
АТ «Сітібанк»	200000	253091	0	410198	-4 456	1134644	1993477
АТ «Прокредит Банк»	1093270	778	330952	912398	0	527109	2864507
ПАТ «Дойче Банк ДБУ»	301839	0	0	21 397	0	3 188	358424
Всього по групі банків з німецьким капіталом	1395109	778	330952	933794	0	562298	3222931
ПАТ «Кредобанк»	2248969	38	0	80394	112108	-561185	1880324
АТ «Ідея Банк»	298742	120972	0	82994	30149	168741	701599
Всього по групі банків з польським капіталом	547711	121011	0	163388	142257	-392444	258 923
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	731298	46278	0	1017037	0	2151773	3946386
АТ «Правекс Банк»	979090	4600449	0	1332	238555	-3728697	2090729
АТ «Піреус Банк МКБ»	2531347	0	0	58547	7145	-1993237	603801
ПАТ «Кредит Європа Банк»	252500	0	0	29326	-27	39245	321044
ПАТ «Кредитвест Банк»	307424	2902	-3669	40101	1355	46812	394926
Всього по групі банків з турецьким капіталом	559924	2902	-3669	69427	1328	86057	715970
ПАТ «Себ Корпоративний Банк»	300000	0	-98	10743	0	213725	524370
Всього	173198510	11947462	6877668	9152248	3345815	-141 417 417	63104285
Всього по банківській системі	509122374	14121000	7323285	19151222	17092908	-427624434	139186353

Джерело: складно автором за даними джерела [12]

економічної безпеки України», цей показник входить у діапазон 41–60% і є критичним, що може привести до втрати контролю над банківською системою з боку держави. Індекс Херфіндаля-Хіршмана, який показує рівень концентрації капіталу банків із 100% іноземним капіталом у банківській системі України, розрахований за даними таблиці 4, становить 0,2, що перевищує допустимий рівень концентрації капіталу на 0,02 одиниці. Тобто за всіма показниками питома вага капіталу банків із 100% іноземним капіталом у капіталі банків України є критичною і свідчить про високі ризики втрати контролю з боку НБУ над банківською системою України.

Однак позитивним у цій ситуації є те, що ні один окремих банк, ні одна група банків за національною приналежністю не має суттєвого впливу на банківську систему України.

За показником «Статутний капітал» питома вага банків із 100% іноземним капіталом загалом становить 34,0%, причому питома вага банків із російським капіталом становить 22,6%. Однак необхідно звернути увагу, що до статутного капіталу цієї групи банків входять АТ «ВТБ Банк» із 38 787 776 тис. грн. статутного капіталу,

який перебуває у стані ліквідації, та АТ «БМ Банк» із 3 281 397 тис. грн. статутного капіталу, який припинив свою діяльність в Україні, однак які ще проходять за звітністю НБУ.

Виключивши статутний капітал цих двох банків із загальної суми групи банків із російським капіталом, ми отримуємо 72 836 478 тис. грн., що становить 14,3%. Слід звернути увагу на банк із російським капіталом ПАТ «Промінвестбанк», статутний капітал якого становить 50 918 085 тис. грн., що становить 10,0% статутного капіталу банків України. Крім того, можна виділити АТ «Укрсоцбанк» та АТ «Альфа-Банк» із змішаним іноземним капіталом, питома вага яких у статутному капіталі банків України становить відповідно 3,2% та 2,4%. Питома вага інших банків коливається в межах +/- 1%. Таким чином, можна дійти висновку, що практично ні один банк і ні одна група банків із 100% іноземним капіталом не може суттєво впливати на діяльність банківської системи України.

Позитивним моментом присутності банків з іноземним капіталом в Україні можна вважати те, що 84,6% емісійної різниці банків в Україні належить саме банкам зі 100% іноземним

Таблиця 4

Показники питомої ваги капіталу банків із 100% іноземним капіталом у структурі банківської системи України станом на 01.11.2018 року, %.

	Статутний капітал	Емісійні різниці	Інший капітал	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Усього власного капіталу
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	1,2	21,5		3,8	4,7	-0,1	7,9
АТ «Альфа-Банк»	2,4	5,2		1,8	0,1	2,0	3,4
Всього по групі банків з російським капіталом	22,6	2,2		4,3	9,5	-24,7	8,8
АТ «УкрСиббанк»	1,0	5,7		0,7	0,0	0,0	4,5
АТ «Укрсоцбанк»	3,2	11,5	102,7	12,2	2,8	5,6	2,6
АТ «ОТП Банк»	1,2	2,9		3,2	0,2	0,5	3,6
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	0,2	0,0		7,9	0,0	-0,3	3,0
АТ «Сітібанк»	0,0	1,8		2,1	0,0	-0,3	1,4
Всього по групі банків з німецьким капіталом	0,3	0,0	35,0	4,9	0,0	-0,1	2,3
Всього по групі банків з польським капіталом	0,5	0,9		0,9	0,8	0,1	1,9
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	0,1	0,3		5,3	0,0	-0,5	2,8
АТ «Правекс Банк»	0,2	32,6		0,0	1,4	0,9	1,5
АТ «Піреус Банк МКБ»	0,5	0,0		0,3	0,0	0,5	0,4
Всього по групі банків з турецьким капіталом	0,1	0,0	0,3	0,4	0,0	0,0	0,5
ПАТ «Себ Корпоративний Банк»	0,1	0,0		0,1	0,0	0,0	0,4
Всього іноземні банки у банківській системі України	34,0	84,6	93,9	47,8	19,6	33,1	45,3

Джерело: складно автором за даними джерела [12]

капіталом, що пояснюється або практичною відсутністю котирувань акцій вітчизняних банків на фондових ринках, або низькою вартістю їхніх акцій у процесі первинної емісії. Тобто акції вітчизняних комерційних банків, за винятком окремих банків, взагалі не виходили і не намагаються виходити на фондові ринки з метою формування статутного капіталу.

Якщо оцінювати співвідношення емісійної різниці та статутного капіталу, то необхідно звернути увагу, що якщо загалом у банківській системі України емісійна різниця становить 2,8% статутного капіталу, то у банках із 100% іноземним капіталом цей показник становить 6,9%.

Із 23 банків зі 100% іноземним капіталом, які функціонують в Україні, тільки у 9 банків відношення емісійної різниці та статутного капіталу становить понад 5%, зокрема до них слід віднести банк з італійським капіталом АТ «Правекс Банк», якому належало 32,6% емісійної різниці банків України, АТ «Райффайзен Банк Аваль» із австрійським капіталом та капіталом ЄБРР, якому належало 21,5% емісійної різниці, та АТ «Укрсоцбанк» із змішаним капіталом, питома вага якого в структурі емісійної різниці банків України становила 11,5%. Всі інші банки або взагалі не мають емісійної різниці, що свідчить про те, що їхні акції взагалі не котирувалися в процесі формування статутного капіталу або мали низький рейтинг, що є ознакою незадовільного фінансового стану та низьких результатів їхньої діяльності.

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку, що в структурі банків України загалом і банків із 100% іноземним капіталом низька питома вага фінансово надійних банків, які мають високі міжнародні рейтинги, що свідчить про залучення в Україну разом з іноземним капіталом ризиків, притаманних фінансово нестійким банкам.

Проаналізуємо вплив банків із 100% іноземним капіталом на фінансові результати діяльності банківської системи України. Дані таблиці 5 показують, що за період із початку і до 1 листопада 2018 року процентні доходи банків із 100% іноземним капіталом становили 40 992 760 тис. грн., що становило 41,0% загальної суми доходів банківської системи України. У структурі їхніх доходів найбільша питома вага припадала на АТ «Райффайзен Банк Аваль» – 8 908 798 тис. грн., або 8,9%, друге місце посідав АТ «Альфа-Банк» із 5 892 607 тис. грн., або 5,9%, на третьому місці розміщався АТ «УкрСиббанк» із 5 141 206 тис. грн., або 5,1% загальної суми доходів банківської системи України.

У структурі доходів банків із 100% іноземним капіталом провідне місце займали процентні доходи, загальна сума яких становила 38 846 590 тис. грн., або 34,3% усіх доходів банківської системи України. При цьому витрати становили 12 550 316 тис. грн., або 22,2% усіх витрат банків України. Таким чином, чистий процентний дохід банків із 100% іноземним капіта-

лом становив 26 296 274 тис. грн., або 46,3% усіх чистих процентних доходів банківської системи України. Якщо процентні доходи всієї банківської системи України у 2 рази перевищує процентні витрати, то у банках із 100% іноземним капіталом – у 3,1 разу. При цьому найбільш ефективну відсоткову політику проводив АТ «УкрСиббанк», у якого перевищення процентних доходів над процентними витратами становило майже 6,9 разу.

Високоєфективну відсоткову політику проводив АТ «Райффайзен банк Аваль», у якого перевищення процентних доходів на процентними витратами стало понад 5 разів, однак їхня питома вага в структурі чистого процентного доходу становила відповідно 10,4% та 5,5%.

Оцінка приведених показників свідчить, що банки із 100% іноземним капіталом ведуть ефективну відсоткову політику, а саме при 34,3% загальної суми доходів банківської системи України витрати становлять 22,2% загальної суми витрат банківської системи України, що забезпечило отримання банками із 100% іноземним капіталом майже половини чистого процентного доходу банківської системи України. Однак структура процентних доходів та витрат банків із 100% іноземним капіталом свідчить про неможливість їхнього суттєвого впливу на процентні доходи та витрати банків в Україні.

Дещо інша ситуація з комісійними доходами та витратами. Загалом за досліджуваний період комісійні доходи банків зі 100% іноземним капіталом становили 12 278 980 тис. грн., що становило 28,8% усіх комісійних доходів банків України. Комісійні витрати за цей же період становили 3 470 966 тис. грн., або 32,5% всіх витрат банківської системи України. У результаті чистий комісійний дохід за результатами досліджуваного періоду становили 8 808 014 тис. грн., що становило 27,6% усього чистого комісійного доходу банків в Україні.

Оцінюючи структуру чистого комісійного доходу банків із 100% іноземним капіталом, слід відмітити, що ні один банк не має значного впливу на формування чистого комісійного доходу. Лідером у сегменті цього виду послуг є АТ «Райффайзен Банк Аваль», питома вага якого становить 7,3% усього чистого комісійного доходу банків в Україні.

За результатами фінансово-господарської діяльності банки із 100% іноземним капіталом отримали 6 625 287 тис. грн. прибутку до оподаткування, що становило 48,4% всього прибутку банківської системи України до оподаткування. Після сплати податку на прибуток у сумі 3 317 575 тис. грн., що становило 80,0% сплаченого прибуткового податку, у банків залишилося 3 307 712 тис. грн., що становило 34,7% усього прибутку після оподаткування.

Оцінюючи прибуток до оподаткування як результат фінансово-господарської діяльності, можна дійти висновку, що найбільш прибут-

**Показники фінансових результатів діяльності банків
із 100% іноземним капіталом в Україні станом на 01.11 2018 року, тис. грн.**

	Чистий процентний дохід	Чистий комісійний дохід	Всього доходів	Всього витрат	Прибуток до оподаткування	Витрати на податок на прибуток	Прибуток після оподаткування
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	5882340	2321933	8908798	3392506	5516292	987148	4529144
АТ «Альфа-Банк»	3044019	1707682	5892607	4615840	1276767	274085	1002682
АТ «Сбербанк»	2310809	223577	2702526	9673354	-6970828	-194	-6970634
ПАТ «Промінвестбанк»	1008747	172716	1133052	1854751	-721699	46	-721745
АТ «ВТБ Банк»	-162866	52326	119367	1974110	-1854743	0	-1854743
АТ «Банк Форвард»	153062	25009	242431	411225	-168794	0	-168794
АТ «БМ Банк»	26106	4683	56978	143720	-86743	130000	-216743
Всього по групі банків з російським капіталом	3335859	478311	4254353	14057160	-9802807	129853	-9932659
АТ «УкрСиббанк»	3136657	1287628	5141206	2559806	2581400	428080	2153321
АТ «Укрсоцбанк»	845030	435772	2738505	3115875	-377369	200424	-577794
АТ «ОТП Банк»	2328893	945502	3621527	1493342	2128185	332073	1796113
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	1831266	648602	2884651	1215913	1668738	290562	1378 76
АТ «Сітібанк»	1178960	141654	1571503	217831	1353672	248183	1105489
АТ «Прокредит Банк»	886124	187699	1124909	441296	683613	140633	542980
ПАТ «Дойче Банк ДБУ»	108668	15408	130150	86702	43449	8261	35188
Всього по групі банків з німецьким капіталом	994793	203107	1255059	527997	727062	148894	578168
ПАТ «Кредобанк»	1069578	356708	1498209	980649	517560	91370	426190
АТ «Ідея Банк»	1031382	106996	1173545	783849	389696	70275	319421
Всього по групі банків з польським капіталом	2100959	463704	2671754	1764497	907256	161645	745611
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	811038	-2252	881725	429609	452116	81690	370426
АТ «Правекс Банк»	320149	76907	461717	500255	-38538	-1038	-37500
АТ «Піреус Банк МКБ»	181310	81385	282408	223860	58548	10539	48009
ПАТ «Кредит Європа Банк»	61086	-13637	76195	56171	20023	895	19129
ПАТ «Кредитвест Банк»	91225	20986	125154	63098	62056	11887	50169
Всього по групі банків з турецьким капіталом	152311	7350	201349	119270	82079	12781	69298
ПАТ «Себ Корпоративний Банк»	114307	8531	133742	60644	73098	12656	60442
Всього	26296274	8808014	40992760	34367473	6625287	3317575	3307712
Всього по банківській системі	56740476	31938474	100039683	86363692	13675991	4147322	9528669

Джерело: складно автором за даними джерела [12]

ковим за досліджуваний період виявився АТ «Райффайзен Банк Аваль», прибуток якого до оподаткування становив 5 516 292 тис. грн., або 40,3% усього прибутку банківської системи України до оподаткування. Другим як за сумою прибутку, так і за питомою вагою був АТ «УкрСиббанк» із 2 153 321 тис. грн. прибутку, що становило 18,9% прибутку до оподаткування банківської системи України.

Негативний вплив на результати діяльності банків із 100% іноземним капіталом до оподаткування справили банки із російським капіталом та АТ «Укрсоцбанк» і АТ «Правекс Банк», які в сукупності принесли збитки на 9 841 345 тис. грн., а окремо банки із російським капіталом – 9 802 807 тис. грн. При цьому АТ «Укрсоцбанк» отримав збитки в сумі 377 369 тис. грн., а АТ «Правекс Банк» –

Таблиця 6

**Структура фінансових результатів діяльності банків
із 100% іноземним капіталом в Україні станом на 01.11 2018 року, %**

	Чистий процентний дохід	Чистий комісійний дохід	Всього доходів	Всього витрат	Прибуток до оподаткування	Витрати на податок на прибуток	Прибуток після оподаткування
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	10,4	7,3	8,9	3,9	40,3	23,8	47,5
АТ «Альфа-Банк»	5,4	5,3	5,9	5,3	9,3	6,6	10,5
Всього по групі банків з російським капіталом	5,9	1,5	4,3	16,3	-71,7	3,1	-104,2
АТ «УкрСиббанк»	5,5	4,0	5,1	3,0	18,9	10,3	22,6
АТ «Укрсоцбанк»	1,5	1,4	2,7	3,6	-2,8	4,8	-6,1
АТ «ОТП Банк»	4,1	3,0	3,6	1,7	15,6	8,0	18,8
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	3,2	2,0	2,9	1,4	12,2	7,0	14,5
АТ «Сітібанк»	2,1	0,4	1,6	0,3	9,9	6,0	11,6
Всього по групі банків з німецьким капіталом	1,8	0,6	1,3	0,6	5,3	3,6	6,1
Всього по групі банків з польським капіталом	3,7	1,5	2,7	2,0	6,6	3,9	7,8
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	1,4	0,0	0,9	0,5	3,3	2,0	3,9
АТ «Правекс Банк»	0,6	0,2	0,5	0,6	-0,3	0,0	-0,4
АТ «Піреус Банк МКБ»	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5
Всього по групі банків з турецьким капіталом	0,3	0,0	0,2	0,1	0,6	0,3	0,7
ПАТ «Себ Корпоративний Банк»	0,2	0,0	0,1	0,1	0,5	0,3	0,6
Всього іноземні банки у банківській системі України	46,3	27,6	41,0	39,8	48,4	80,0	34,7

Джерело: складно автором за даними джерела [8]

38 538 тис. грн., що становило відповідно 2,8% та 0,3% загальної суми збитків до оподаткування банківської системи України.

Важливо відмітити, що банки із 100% іноземним капіталом сплатили до бюджету України 3 317 575 тис. грн., що становило 80% усього податку на прибуток банківської системи України. Відповідно, найбільшу суму до бюджету України сплатили АТ «Райффайзен Банк Аваль» – 987 148 тис. грн., що становило 23,8%, та АТ «УкрСиббанк» – 428 080 тис. грн., що становило 10,3% податку на прибуток, сплаченого банками в Україні.

Оцінюючи результати діяльності банків із 100% іноземним капіталом та їхній вплив на банківську систему України, можна дійти висновку, що загалом, за винятком банків з російським капіталом, вони справили позитивний ефект: ця група банків проводила ефективну відсоткову політику; показала позитивний результат за комісійними операціями та, як результат, забезпечила надходження основної суми податку на прибуток до бюджету від банківської системи України. При цьому струк-

турні показники фінансових результатів діяльності банків із 100% іноземним капіталом показали, що ні один банк і ні одна банківська група за національною приналежністю капіталу не могла справляти суттєвого впливу на банківську систему України.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу дійти таких висновків:

1. Проникнення іноземного капіталу в економіку України загалом та банківську систему зокрема є об'єктивним явищем, яке є наслідком незворотних процесів глобалізації світової економіки та інтеграційних процесів.

2. Світовий досвід показує, що присутність іноземного капіталу у банківській системі України разом із позитивними факторами може нести і певні негативи, які можуть впливати на національну незалежність банківської системи України, можливість реалізації НБУ національних інтересів у процесі формування та проведення монетарної політики, створення умов для чесної конкуренції, фінансової стабільності банківської системи тощо.

3. Проведені дослідження показали, що в умовах економічної та політичної нестабільності в Україні банки із 100% іноземним капіталом виявилися більш фінансово стійкими, про що свідчать незначні коливання кількості банків із іноземним капіталом у банківській системі України за період із 2015 по листопад 2018 року.

4. Проведені розрахунки свідчать, що загалом наявність іноземного капіталу у банківській системі України є надмірною і перевищує допустимі норми. Однак окремо взяті за національною приналежністю окремі банки чи групи бан-

ків не могли мати суттєвого негативного впливу на банківську систему України.

5. Проведений аналіз фінансових результатів діяльності банків із 100% іноземним капіталом показав, що за досліджуваний період банки цієї групи справили загалом позитивний вплив на банківську систему України, забезпечивши прибуткову діяльність та надходження коштів до державного бюджету. Виняток становили банки із російським капіталом, які через певні обставини принесли банківській системі України майже 10 млрд. грн. збитків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Слобода Л.Я., Банах Ю.В. Класифікація ризиків зростання іноземного капіталу у банківській системі країни. Вісник Української академії банківської справи № 1(24). 2008. С. 97–105
2. Дзюблюк О., Владимир О. Іноземний капітал у банківській системі України: вплив на розвиток валютного ринку та діяльність банків. Вісник Національного банку України. 2014. № 5. С. 26–33.
3. Козьменко О.В., Васильєва Т.А. Експансія іноземного капіталу в банківську систему України: загрози та можливості. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2010. № 2 (8.). С. 98–102.
4. Геєць В.М. Іноземний капітал у банківській системі України. Дзеркало тижня. № 26 (605). URL: http://dt.ua/ECONOMICS/inozemniy_kapital_u_bankivskiy_sistemi_ukrayini-47223.html.
5. Бездітко Ю.М. Оцінка ризику «залежного розвитку» від присутності іноземного капіталу у банківській системі України. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки» Випуск № 16, квітень 2017 р. URL: <http://global-national.in.ua/issue-16-2017>
6. Гірняк В.В. Іноземний капітал банків України: ризики та можливості. Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». № 5(54). 2014. С. 261–264.
7. Мазурик Ю.Р. Ризики присутності іноземних інвестицій у національному банківському секторі. Стратегічні орієнтири URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=1777>
8. Сугоняко О.А. Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України. Аналітичні записки Інституту стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.aub.org.ua>
9. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 9 жовтня 2013 року № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України». URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123332.
11. Закон України від 07.12.2000 № 2121-ІІ «Про банки і банківську діяльність». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
12. Грошово-кредитна статистика. Офіційний сайт Національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579.